

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Bakalářská práce

Mgr. Lucia Szorádová

Komentovaný překlad: Militarismo en América Latina (Pere Ortega y Juan S. Gómez)

Annotated translation: Militarism in Latin America (Pere Ortega y Juan S. Gómez)

Praha 2016

Vedoucí práce: Mgr. Vanda Obdržálková, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Vandě Obdržákové, Ph.D., za cenné rady a připomínky, které mi poskytla při psaní této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 23. května 2016

.....
Jméno a příjmení

Klíčová slova:

komentovaný překlad, překladatelská analýza, militarismus, Latinská Amerika, politické programy, vojenské operace

Key words:

annotated translation, translation-oriented text analysis, Latin America, political programs, military operations

Abstrakt

Tato bakalářská práce má dvě části. První část je praktická a tvoří ji překlad prvních dvou kapitol studie *Militarismo en América Latina* ze španělštiny do češtiny. Jedná se o text, který popisuje vývoj a aktuální stav militarismu na latinskoamerickém kontinentu. Druhá část je teoretická a obsahuje lingvistický komentář zmíněného překladu. V této části je zahrnuta překladatelská analýza dle modelu Christiane Nordové, která je doplněna o pojetí české funkční stylistiky. Druhá část rovněž zahrnuje popis překladatelských problémů na několika rovinách a jejich řešení.

Abstract

This bachelor thesis consists of two parts. The first part is practical and it includes a translation of the first two chapters from the study *Militarismo en América Latina* (Militarism in Latin America) from Spanish into Czech language. The text describes the evolution and current situation of militarism in Latin America. The second part of the present thesis is theoretical and it includes a linguistic commentary of the translation. It consists of a translation-oriented text analysis made according to Nord's model, it's enriched by the Czech functional stylistics. The second part of the present work includes as well a description of translation problems on different levels and their solutions.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	TEXT PŘEKLADU	9
3	PŘEKLADATELSKÁ ANALÝZA	26
3.1	VNĚTEXTOVÉ FAKTORY	26
3.1.1	<i>Vysílatel a jeho záměr.....</i>	26
3.1.2	<i>Adresát.....</i>	27
3.1.3	<i>Médium</i>	28
3.1.4	<i>Místo a čas.....</i>	28
3.1.5	<i>Důvod</i>	29
3.1.6	<i>Funkce textu</i>	29
3.2	VNITROTEXTOVÉ FAKTORY	31
3.2.1	<i>Téma a obsah.....</i>	31
3.2.2	<i>Presupozice.....</i>	32
3.2.3	<i>Kompozice.....</i>	32
3.2.4	<i>Neverbální prvky.....</i>	33
3.2.5	<i>Lexikální prvky.....</i>	33
3.2.6	<i>Větná struktura</i>	34
3.1.7	<i>Suprasegmentální prvky</i>	34
4	METODA PŘEKLADU	36
5	ANALÝZA PŘEKLADATELSKÝCH PROBLÉMŮ A JEJICH ŘEŠENÍ ..	37
5.1	LEXIKÁLNÍ ROVINA	37
5.1.1	<i>Terminologie</i>	37
3.1.2	<i>Militarismo</i>	38
5.1.3	<i>Transformación.....</i>	39
5.1.4	<i>La I+D militar</i>	39
5.1.5	<i>Lobbies</i>	40
5.1.6	<i>Toponyma</i>	40
5.1.7	<i>Užití anglických názvů v překladu</i>	41

5.2	REÁLIE A DOOPLŇOVÁNÍ PRESUPOZIC	42
5.3	SYNTAKTIICKÁ A GRAMATICKÁ ROVINA	42
5.3.1	<i>Odstavce a věty</i>	<i>42</i>
5.3.2	<i>Zvratné pasivum.....</i>	<i>44</i>
6	ZÁVĚR	45
7	BIBLIOGRAFIE.....	46
8	PŘÍLOHA - TEXT ORIGINÁLU	48

Seznam použitých zkratk:

O = originál

P = překlad

1 Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala studii *Militarismo en América Latina*. Jedná se o psanou studii, která byla vydána v Barceloně ve španělském a v katalánském jazyce pod záštitou výzkumného centra Centro Delàs de Estudios por la Paz v prosinci 2010 pod číslem 39 ve sborníku *Cuadernos de Solidaridad*. Autory textu jsou historik a výzkumník Pere Ortega a absolvent oboru politologie Juan Sebastián Gómez. Oba autoři jsou zároveň členy výzkumného střediska Centro Delàs a dlouhodobě se zabývají analýzou negativních dopadů různých forem militarizmu na společnost.

Po samotném překladu následuje druhá část, která je teoretická. Nejprve je provedena překladatelská analýza dle modelu Christiane Nordové, doplněna o pojetí české funkční stylistiky. Na tuto analýzu navazuje část věnována rozboru metody překladu, popis a analýza problémů, na které jsme při překladu narazili.

2 Text překladu

MILITARISMUS¹ V LATINSKÉ AMERICE

PERE ORTEGA a JUAN SEBASTIÁN GÓMEZ

ÚVOD

Po konci studené války a dlouhém období konsolidace neoliberálního modelu po celém světě, se Latinská Amerika stává územím, které odráží hlavní rozporuplné aspekty tohoto modelu. Kombinace hospodářského rozvoje a obchodní expanze na jedné straně se sociální nerovností a vysokým výskytem násilí na straně druhé si vyžaduje mnohem komplexnější analýzu. Pokud chceme poukázat na čím dál větší militarizaci, musíme také zohlednit společensko-politickou sociopolitickou situaci tohoto územního celku, který má navíc špatnou pověst, pokud jde o stabilitu a bezpečnost.

Ve srovnání s její nedávnou politickou minulostí dochází v Latinské Americe k procesu velmi důležité politické transformace. Tato transformace je tak intenzivní, že Latinská Amerika je kontinentem, který zaznamenal největší počet změn z konzervativních režimů a vojenských diktatur na režimy demokratické s větší účastí občanů a s větším důrazem na sociální politiku. Politickými a společenskými změnami si prošly Argentina, Bolívie, Brazílie, Ekvádor, Paraguay, Uruguay a Venezuela. K těmto změnám došlo díky velké mobilizaci lidu, která nastartovala demokratické politické procesy vzbuzující naději na překonání chudoby, ve které se tyto země nacházely.

Na rozsáhlém území Latinské Ameriky a karibských ostrovů žije 560 milionu lidí a vyskytují se zde naleziště přírodních zdrojů nesmírně velké hodnoty. O tyto zdroje jeví zájem mnoho jiných zemí, zejména obchodní a průmyslové velmoci, jako jsou Spojené státy, nebo Čína, které v tomto regionu soupeří. Spojené státy o to, aby si udržely svůj vliv v regionu, který ovládají už sto let, a Čína o to, aby se jí do regionu podařilo proniknout. V situaci, kdy bipolárnost mezinárodních vztahů z doby studené války vystřídaly vztahy multipolární, obě země vidí z různých uhlů pohledu v ovládnutí Latinské Ameriky klíč k

¹ Pod pojmem *militarismus* autoři rozumí systém hodnot, jež odůvodňuje užití síly pro vojenské účely, přičemž tento vojenský akt dosahuje extrémních rozměrů v národním i nadnárodním politickém životě.

rozvoji svých aktivit. V Latinské Americe, která zaujímá 12 % z celkové rozlohy světové pevniny a kde žije 8 % světové populace, se nachází asi 27 % z celkového množství sladké vody na planetě. I přesto téměř třetina obyvatel regionu trpí nedostatkem pitné vody a podobné procento obyvatel nemá přístup ke kanalizaci a k vodovodu. Dále se v Latinské Americe a Karibiku nachází 11 % celosvětových zásob ropy a pochází odtud asi 15 % surové nafty vytěžené na planetě. Podle organizace FAO je tato oblast domovem 40 % rostlinných a živočišných druhů na planetě a je považována za region s nejrozmanitější florou a faunou na světě.

I když velmoci v současné době nepovažují tyto zdroje za prioritu, protože jejich pozornost se soustředí na výrobní průmysl a potenciál otevřeného trhu s milióny spotřebitelů, zůstávají pro jejich zahraniční politiku i nadále důležitým faktorem. V této souvislosti vyvolal pochybnosti a obavy nákup rozsáhlého množství zbraní, jejichž počet za posledních pět let narostl o 150 %, zvýšil se počet vojáků, vojenských manévrů a cvičení, které vyvolaly pochybnosti a obavy, i přestože přímo v regionu nedochází k přímým konfliktům.

Zjevná převaha Spojených států v regionu je v současné době nahrazována vlivem ostatních rodících se velmocí jako je Čína, Rusko, nebo samotná Brazílie, což společně spolu s procesem navazování spolupráce mezi vládami na regionální úrovni, který je podporován demokratizujícími lidovými hnutími, představuje příchod nové etapy, která se vyznačuje větším regionálním multilateralizmem, větší makroekonomickou stabilitou a dobrým fungováním zahraničního obchodu. Zároveň ale v regionu stále přetrvávají problémy jako nespravedlivé rozdělení příjmů, korupce úředníků, zasahování armády do vnitrostátních záležitostí a přetrvávající intervencionalismus Spojených států, což souvisí se strukturálními faktory, brání hospodářskému růstu a podílí se na prohlubování chudoby.

Pokud chceme hovořit o militarizaci v rámci Latinské Ameriky, musíme také zmínit velké množství zásahů a případů vojenské agrese ze strany Spojených států téměř v každé zemi na americkém kontinentu. Dále nesmíme zapomenout na nadměrnou aktivitu, kterou armáda vykazuje ve vnitřní politice kontinentu a která se promítla do státních převratů a do nástupu vojenských diktatur. Vedle těchto dvou skutečností hraje velkou roli existence vnitřní formy militarizace, na které se podílí jednotlivé regionální vlády a která v posledních letech nabírá důležité rozměry. Tato forma militarizace má dvě příčiny. Tou

první je skutečnost, že armáda stále hraje roli ve vnitřních politických systémech jednotlivých států a že jí jsou udělovány pravomoci, kterými podmiňuje a svazuje výkon vládní politiky. Druhou příčinou je fakt, že tato militarizace je podporována z prostředků státního rozpočtu určeného pro vojenské účely, jejichž objem v posledních letech dramaticky vzrostl. Zvýšení výdajů na armádu se promítlo do lepšího vybavení ozbrojených sil, a to zejména ve formě masivního nákupu zbraní v takové míře, že dnes je Latinská Amerika jedním z regionů na světě, kam se dováží nejvíc zbraní, což zpomaluje rozvoj kontinentu a otevírá cestu k napětí a možným konfliktům.

1. SOUČASNÝ INTERVENCIONIZMUS SPOJENÝCH STÁTŮ

Cílem zahraniční politiky Spojených států v Latinské Americe je dnes stejně jako v minulosti získat jednoznačnou kontrolu nad vnitřní politikou zemí tohoto regionu. Jak vyplývá z různých dokumentů regulujících jejich bezpečnost a obranu, Spojené státy se snaží udržet si své politické zájmy a současně určovat vnitřní politiku všech zemí tohoto kontinentu. Ačkoli, pokud vezmeme v úvahu veškerý vojenský personál Spojených států ve všech existujících základnách a vojenských zařízeních na území Latinské Ameriky, jeho počet nepřesahuje 2000 vojáků. Tento nízký počet vojáků je dán geografickou blízkostí mezi USA a jejími jižními sousedy. Spojené státy nepotřebují rozmístit velký počet vojáků po celém kontinentu, protože mají velké vojenské základny na svém území, které by byly schopny bohatě pokrýt i možné zásahy v Latinské Americe a potřebují pouze několik základen a menších zařízení strategicky rozmístěných v regionu. To znamená, že navzdory rostoucí opozici širokých vrstev obyvatelstva k intervencionismu Spojených států, současná politika prezidenta Baracka Obamy je stejně agresivní jako politika jeho předchůdce George Bushe, který na rozdíl od Obamy nepoužíval své charisma jako zástěrku. Jinak řečeno, Bush neměl žádné výčitky svědomí, když se při řešení vztahů mezi severní a jižní Amerikou řídil heslem „účel světí prostředky“ a prohlašoval, že je nezbytné za každou cenu chránit zájmy Spojených států v regionu.

Tato prohlášení jdou rukou v ruce s celou řadou organizování a vytváření plánů zaměřených na kontrolu a dohled nad celým kontinentem Latinské Ameriky. Příkladem je nechvalně známá Škola Amerik (*School of Americas*), která se nachází ve Fort Benning v

Georgii a která byla v roce 2001 přejmenovaná na Institut západní polokoule pro bezpečnostní spolupráci. Tato škola podporovala nešťastnou Národní bezpečnostní doktrínu a cvičila vojáky, kteří později stáli v čele vojenských diktatur v 70. a 80. letech. V průběhu téměř 60 let své existence tato škola vycvičila kolem 60 000 latinskoamerických vojáků v protipovstaleckých technikách, ostřelování, velení a vedení psychologické války, v oblastech vojenské inteligence a taktikách výslechu. Tato cvičení zahrnovala i výcviky v aktuálnějších dovednostech zaměřených na boj proti obchodu s drogami a terorismem. Mezi různými projekty stojí na jedné straně Plán Kolumbie a na straně druhé Jižní velitelství a Čtvrtá flotila, jejichž cílem je kontrolovat celou Latinskou Ameriku a Karibik. Také Plán Puebla Panamá si klade za cíl chránit územní celek od Mexika po Panamu, kterému je připisován velký strategický význam, protože právě v této oblasti dochází k propojování vztahů mezi Spojenými státy a zbytkem latinskoamerického kontinentu. Nakonec je nezbytné zmínit program Iniciativa Mérida, který byl schválen v roce 2008 v Mexiku a v středoamerických zemích pro boj proti obchodu s drogami a organizovanému zločinu. Všechny tyto programy jsou podrobně popsány níže.

1.1 Plán Kolumbie

Kolumbie je jednou ze zemí, kam plyne nejvíc finančních prostředků ze Spojených států na vojenské, nebo bezpečnostní projekty. V této souvislosti tak Kolumbie vystupuje jako nejsilnější spojenec Spojených států v Jižní Americe. Kolumbie je ve skutečnosti taky jedinou zemí na kontinentu, která podpořila invazi amerických a spojeneckých vojsk v Iráku a v Afganistánu. Od počátku dvacátého století se různé vlády Kolumbie podřizovaly politice Spojených států, věrni Monroeově doktríně Ameriky Američanům přes tragickou Národní bezpečnostní doktrínu², až po současný Plán Kolumbie. Tento plán vojenské pomoci vznikl v rámci určitého státu, který se po selhání mírových rozhovorů v San Vicente del Caguán (1998) ocitl spoutaný posílením partizánských skupin, zejména

² Podle této doktríny jakékoliv ohrožení Národní bezpečnosti Spojených států amerických, pocházející z kterékoliv části světa, představovalo akci ve prospěch nepřátelské mocnosti, v tomto případě SSSR a jakéhokoli potenciálního spojence, vlády nebo společensko-politického hnutí, což si vyžadovalo silnou reakci, která ve většině případů zahrnovala podporu státních převratů, jako tomu bylo i v případě Salvadora Allendeho v Chile, vytvoření povstaleckých skupin Contrás v Nikaragui, nebo tichou podporu vojenských diktatur v Argentině, Brazílii, Chile nebo Guatemale.

skupiny FARC. Z tohoto důvodu přijímá jednohlasnou podporu Spojených států přes nejambicióznější plán vojenské spolupráce, která nikdy předtím nebyla určena žádnému latinsko-americkému národu.

Plán Kolumbie byl koncipován jako snaha bojovat proti obchodu s drogami a terorismem. Byl vytvořen v rámci velmi blízkých vztahů mezi prezidenty Billem Clintonem a Andrésem Pastranem, které se následně ještě víc prohloubily mezi Georgem W. Bushem (2000) a Álvarem Uribem (2002). Álvaro Uribe disponoval obrovskými prostředky, které pocházely ze zdrojů Plánu Kolumbie a byly určeny pro přípravu a rozvoj aktivit, díky nimž svou politiku nazýval politikou „demokratické bezpečnosti,“ kde další dva důležité pilíře tvořily „investiční“ důvěra a „sociální soudržnost.“ Jedním z hlavních bodů této Uribeovi politiky „demokratické bezpečnosti“ byl obrovský projekt, neboli vojenská ofenziva, která zahrnovala práci na rozvoji Plánu Patriot. Jednalo se o masivní vojenskou ofenzivu zaměřenou na odstranění partizánských skupin a obnovení pořádku v mnoha venkovských oblastech na jihu země, kde bylo do departamentů Putumayo, Guaviare, Meta a Caquetá posláno 12 000 vojáků speciálních sil.

I přestože už podpora z Ministerstva obrany v Kolumbii byla odhadnuta na 4500 milionů dolarů, Spojené státy v letech 2000 až 2005 vyčlenily na podporu Plánu Kolumbie 2800 milionů dolarů. Vláda prezidenta Georga W. Bushe v roce 2005 požádala Kongres o další finanční prostředky na podporu Plánu Kolumbie a následně jí schváleno 463 milionů dolarů, odeslaných prostřednictvím programu Andské protidrogové iniciativy (*Andean Counterdrug Initiative*) a 90 milionů dolarů prostřednictvím programu Zahraničního vojenského financování (*Foreign Military Financing*) ze strany Ministerstva obrany Spojených států. Plán Kolumbie je podporován především vládním programem Spojených států Andská protidrogová iniciativa za účasti Zahraničního vojenského financování a Protidrogové centrály oddělení Ministerstva obrany Spojených států. Účast a vliv zpravodajských a bezpečnostních služeb Spojených států prostřednictvím zmíněných dohod o vojenské spolupráci měly za následek to, že po Izraeli a Egyptě se z Kolumbie stal třetí největší příjemce finanční vojenské pomoci ve světě. K těmto údajům se musí přičíst i pravidelné výdaje na obranu a bezpečnost, které v roce 2009 stouply o 80 % (což v přepočtu činí 10,055 milionů dolarů) ve srovnání s rokem 2002 (5,588 milionů dolarů), což v Kolumbii odpovídá 5,2 % HDP. Značná část těchto prostředků vedla k tomu, že počet členů Ozbrojených sil se k červnu 2010 zvýšil o 41 % oproti roku 2002, což v konkrétních

číslech představuje 441,828 členů, ze kterých pouze počet členů Vojenských sil činí celkem 283, 004 vojáků. To znamená, že v letech 2000 až 2008 průměrné vojenské výdaje v Kolumbii tvořily 3,9 % HDP, což je výrazně nad průměrem Latinské Ameriky (1,9 %) a Kolumbie tak předběhla země jako je Chile, Venezuela a Brazílie.

Plán Kolumbie měl katastrofální výsledky. Se záminku ukončit pěstování koky, zničit drogové kartely a zajistit vnitřní bezpečnost v zemi za pomoci fumigace a zvýšení militarizace v širokých oblastech, bylo v roce 2008 vyhnáno ze svých domovů přibližně 380 863 rodin. Je překvapující, že tento údaj z roku 2008 je podobný tomu z roku 2002, což byl rok kdy bylo zaregistrováno 412 563 vyhoštěných osob po té, co došlo k přerušení mírových rozhovorů v San Vicente del Caguán a začala se tvrdá konfrontace mezi partizánskou válkou skupiny FARC a vládními vojsky, která do dnes stále přetrvává.³ Tato situace zapříčinila větší pohyb obyvatelstva v zemi a byl zaznamenán výrazný nárůst kolumbijských uprchlíků v Ekvádoru a Venezuele, čím se napětí v Kolumbii dál prohlubuje.

K těmto problémům je nutné přičíst šíření polovojenských skupin, protože neuplyne týden bez toho, aby nedošlo k dalšímu zabíjení a vyhánění rolníků ve špinavé válce vedené těmito skupinami, z čehož těží nadnárodní společnosti, jako je Chiquita Brands nebo Drumond⁴, majitelé pozemků, kteří se zabývají chovem hospodářských zvířat a pěstováním palmy olejně, která se používá k výrobě biopaliva, a prokazatelně spolupracují na vojenských operacích s kolumbijskou armádou. Jsou to právě zmiňovaní vlastníci půdy a velké společnosti kdo z Plánu Kolumbie těží nejvíc, protože dnes vlastní velké plochy půdy o rozloze přibližně 5,5 milionů hektarů, což odpovídá 10 % zemědělské půdy v zemi, která dříve patřila zemědělcům. Výroba palmy olejně za deset let vzrostla z 145 000 hektarů na 300 000, což vedlo k zhoršení společensko-ekonomických problémů středních a malých výrobců. V průběhu posledních dvanácti let, od začátku údajného boje za vymýcení koky, pěstování palmy olejně i nadále pokračuje a je jedním z hlavních zdrojů příjmů zneprátených stran a též hlavním zdrojem růstu HDP v Kolumbii.

Můžeme tedy říci, že více než 7 300 milionů dolarů, které Spojené státy poskytly na podporu Plánu Kolumbie, sloužily k vyzbrojení kolumbijských ozbrojených sil, o čemž svědčí výška vojenského rozpočtu, který byl navýšen z 3 431 milionu dolarů v roce 2000

³ Údaje z CODHES (Consultoría para los Derechos Humanos y el Desplazamiento).

⁴ Viz El País 18/09/2007: Chiquita Brands pagará 25 millones de multa por financiar a los "paras".

na 10 055 milionů v roce 2009 a zvýšená přítomnost soukromých bezpečnostních společností, které pobírají asi polovinu celkové částky určené na podporu fumigace a obranu. Navíc je rozumné předpokládat, že nová vojenská dohoda se bude ubírat stejným směrem. Rozpočet ve výši 465 milionů dolarů, které tento rok (2010) schválila vláda Baracka Obamy tak bude i nadále přispívat ke zvyšování vojenské podpory ze strany Spojených států. Všechny tyto skutečnosti brání řešení sociálních, politických a ozbrojených konfliktů, které v Kolumbii nadále přetrvávají. V důsledku toho, že se odvádí pozornost a neřeší se politické důvody konfliktů, ani faktory, které nadále destabilizují zemi a región, se tak kromě udržování státu, ve kterém panují nerovnosti, otevírá cesta k budoucím konfliktům mezi zeměmi.

1.2 Vojenské základny Spojených států v Latinské Americe

Pokud při analýzách vlastností a vývoji vojenství v regionu něco vzbuzuje naši pozornost, jsou to právě četné severoamerické vojenské základny na kontinentu. Pro pozici Spojených států jakožto velmoci je charakteristické, že disponuje více než 700 vojenskými základnami a zařízeními po celém světě. V Latinské Americe se nachází asi dvacet z nich. V čele tohoto seznamu stojí Kolumbie se sedmi základnami a dvěma zařízeními ve městech: Cartagena (na karibském pobřeží), Larandia (v departamentu Caquetá na jihu Kolumbie), Tolemaida a Palanquero (v centrálné části Cundinamarca), Málaga (v oblasti Tichomoří), Apiay (v departamentu Meta), Malambo (v Atlantiku), a v jiných oblastech, ve kterých Severní Amerika disponovala základnami už dřív, jako Tres Esquinas (v kolumbijské Amazonii).⁵

Kromě všech zmíněných základen nesmíme ještě zapomenout na novou vojenskou základnu, která se staví v severní Kolumbii, v departamentu La Guajira, na hranici mezi Kolumbií a Venezuelou. Na této základně bude sloužit 800 až 1000 severoamerických vojáků, a navíc bude uvedeno v činnost šest praporů letectví, dva na hranici s Venezuelou, na základě vojenské dohody uzavřené mezi vládou Álvara Uribeho a Spojenými státy.

V ostatních částech kontinentu dále vystupují do popředí následující vojenské základny nebo zřízení vojenské spolupráce: základna Mariscal Estigarribia v Paraguayi

⁵ Ačkoli byla tato smlouva zamítnuta Nejvyšším soudem v Kolumbii z důvodu porušení ústavy, pro mnohé byla legitimizací dohody po té, co ji schválila kongresová většina.

(dohoda byla podepsaná v květnu 2005), základna ve městě Iquitos a u řeky Nanay v Peru, základna Soto Cano v Hondurasu (kde přistálo letadlo, kterým po převratu odletěl bývalý prezident Manuel Zelaya), základna Liberia v Kostarice, základna Comalapa v Salvadoru, základny Reina Beatriz Aruba a Hatos na ostrově Curaçao v Nizozemských Antilách, pro zajištění tranzitu a dopravy letadel a vojáků. Spojené státy rovněž disponují vojenskými zařízeními v Panamě, stálými základnami s významným počtem vojáků v Puerto Ricu a Guantánamu na Kubě a některými malými vojenskými zařízeními, které jsou ale velmi užitečné, jako letiště Antigua v Guatemale, které Spojené státy používají jako základnu vzdušných sil pro mezipřistání.

Příkladem země, která zažila nepřetržitou přítomnost severoamerických vojsk, je Haiti. Tato malá karibská země je známá tím, že je jednou z nejchudších a nejméně zdevastovaných zemí na planetě. Tragédie této země přesahuje hranice přírodních katastrof a má své skutečné kořeny v neustálém podrobování ze strany dvou historických mocností, Francie a USA, jejichž vliv je v této zemi nadále přítomný a je jedním z hlavních důvodů extrémní nerovnosti a chudoby. Po zemětřesení v únoru 2010, během kterého přišlo o život 300 lidí, se přítomnost severoamerických vojáků zvýšila a na území Haiti byly zřízeny dvě nové letecké a pozemní jednotky, jež každá z nich je podporována 2000 členy námořnictví (Expeditionary Units). Podle oficiálních zdrojů citovaných několika médií (jako je Euronews), Washington má v úmyslu vyslat 9 až 10 tisíc vojáků, plus dalších 2000 členů námořnictví, aby tak naplnil kvótu zhruba 20 000 vojáků na ostrově, kteří budou disponovat se značnou mírou letecké, námořní a pozemní mobility.

1.3 Jižní velitelství

Historicky nepřetržitá přítomnost ozbrojených sil USA na území Latinské Ameriky a Karibiku v průběhu 19. a 20. století byla posílena Čtvrtou severoamerickou flotilou, jejíž činnost byla v roce 2008 obnovena v rámci přibývajících zásahů proti nelegálnímu obchodu s drogami a terorismem v Latinské Americe. Znovuzavedení a užívání této flotily v této oblasti však není ničím jiným než jednou z činností Jižního velitelství Spojených států (zkratka v angličtině je USSOUTHCOM). Tento mezistátní úřad, jak je velitelství oficiálně označováno, se skládá z různých řídicích orgánů, oddílů a jednotek.

Nejvýznamnější je Jižní velitelství armády Spojených států (United States Army

South, anglická vojenská zkratka je USARSO) nacházející se ve Fort Sam Houstonu v Texasu USA. Součástí USARSO je letecký a zpravodajský oddíl, agentura komunikačních systémů a logistické jednotky. Armáda má kromě jiného za úkol pomáhat v případě národních a mezinárodních katastrof a také v boji proti obchodu s drogami. Logisticky podporuje humanitární a občanské projekty. Zásahy probíhají na otevřeném moři. V rámci Jižního velitelství má USARSO výkonnou odpovědnost za oblast Latinské Ameriky a Karibiku. Další složkou je 12 AF (*Air Forces Southern*), umístěný v areálu letecké základny *Davis Monthan Airforce Base* v Arizoně. Tato jednotka je pověřena řízením a kontrolou letecké aktivity. Kromě toho je vybavená radary s nepřetržitou hlídkou, zajišťuje leteckou dopravu a podporuje Jižní velitelství při případných humanitárních operacích a v boji proti obchodu s drogami.

Velmi důležitými složkami Jižního velitelství jsou také Námořní síly Spojených států (zkratka v angličtině je USMARFORSOUTH) sídlící v Miami na Floridě. Řídí námořní jednotky Jižního velitelství a Velitelství speciálních operací pro jih se sídlem v základně *Homestead Air Reserve* blízko Miami, jež v rámci Jižního velitelství realizuje speciální a pohotovostní operace.

Další čtyři části této enormní složky vojenských operací tvoří: *Joint Task Force Guantanamo*, v námořní základně v zátocě Guantanámo na Kubě, kde probíhá vyšetřování válečných zločinů zadržených členů nepřátelských vojsk jako možných teroristů v mezinárodní protiteroristické válce, kterou vede USA. *Joint Interagency Task Force South* jsou síly v Key West na Floridě, jejichž úkolem je sledovat boj proti drogám a tvoří je zpravodajská služba a vzdušná a námořní detekce obchodu s drogami v karibském moři, Mexickém zálivu a v Pacifiku. Centrum pro bezpečnost a obranu vlasti (zkratka v angličtině je CHDS) se nachází ve Washingtonu D. C. a mezi jeho činnost patří vzdělávání, výzkum a šíření vědomostí z oblasti obrany a dále spolu s vojáky a civilisty ze severozápadní hemisféry rozhodování v otázce mezinárodní bezpečnosti. Poslední, neméně důležitý, je *Joint Task Force* v letecké základně Soto Cano v Hondurasu. Ten má velký význam pro severoamerické zájmy v této oblasti – nejenže má k dispozici velký komplex základny Soto Cano, ale také se podílí na organizaci a podporuje různé operace ve spolupráci se spojeneckými zeměmi, a to v oblasti humanitární a civilní pomoci, v boji proti drogám, v protišpionáži a poskytuje pomoc v případě katastrof ve Střední Americe.

1.4 Čtvrtá flotila

Od dubna roku 2008 ve vodách Latinské Ameriky opět působí Čtvrtá flotila Spojených států, která vznikla již v roce 1950. Tento návrat způsobil velký rozruch ve většině států v oblasti, spatřují v něm návrat intervencionistické politiky a kontroly USA vůči jihoamerickému kontinentu a také útok na územní a námořní suverenitu.

Dohody o obnovení činnosti Čtvrté flotily za účelem boje proti terorismu a obchodu s drogami byly uzavřeny chvíli po oznámení rozhodnutí vlády Rafaela Correa z Ekvádoru, že nebude obnovena úmluva, jež Washingtonu povolovala užívat vojenskou základnu v Mantě, nejdůležitější z jihoamerického kontinentu, a jejíž platnost končila v listopadu roku 2009. Tím zůstalo USA bez aktivních základen velkých rozměrů v Jižní Americe.

Čtvrtá flotila je nejvýznamnější složkou Jižního velitelství a je označována jako Velitelství ozbrojených sil USA pro jih, nebo Čtvrtá flotila USA. Čtvrtá flotila je umístěna v námořní základně v Mayport na Floridě, skládá se z lodí, letadel a ponorek, které hlídají ve Střední a Jižní Americe. Základna Čtvrté flotily se podílí na bezpečnostních operacích v Comalapě (Salvador), odkud podporuje operace proti narkoterorismu. V nedávné době, v dubnu roku 2010, dalo Peru povolení, aby Čtvrtá flotila užila jeho přístavy, čímž v této oblasti USA opět disponuje vojenskou základnou.

Nejdůležitější operace Čtvrté flotily jsou: CD Operations, Community Relations, Disaster Relief, New Horizons, PANAMAX, Team Work South, Siforex a UNITAS. Všechny tyto operace proběhly ve spolupráci s ozbrojenými silami jednotlivých spojeneckých zemí Latinské Ameriky. Většina těchto činností spadá do tak zvaného boje proti terorismu a obchodu s drogami, kde nejvýznamnější je spolupráce se zeměmi jako Chile, Peru, Brazílie či Kolumbie. Je třeba zdůraznit, že operace UNITAS se zúčastnilo přibližně 25 500 vojáků, vojáků námořní pěchoty a členů severoamerické pobřežní hlídky s 15 různými loděmi. Tyto každoroční zásahy mají posílit vztahy mezi spojenci v této oblasti a formovat společnou sílu, jež bude hájit zájmy a bezpečnost celé Latinské Ameriky.

Oficiální dokumenty a zdroje uvádějí, že přítomnost Spojených států na celém americkém kontinentu s komplexní masivní vojenskou sítí vychází z povinnosti garantovat

bezpečnost a respekt k demokracii a jejím zřízením, stejně tak jako povinnost boje proti obchodu s drogami, organizovanému zločinu a terorismu.

1.5 Bezpečnost a Plán Puebla Panamá

Plán Puebla Panamá (PPP) byl navržen roku 2000 na popud tehdejšího mexického prezidenta Vincente Foxe jako politický prostor pro integraci, spolupráci a multilaterální dialog mezi zeměmi Střední Ameriky. PPP tvoří středoamerické země, tj. Panama, Kostarika, Honduras, Nicaragua, Salvador, Guatemala, Belize a mexické státy Campeche, Yucatán, Quintana Mordisqueo, Chiapas, Tabasco, Oaxaca, Guerrero, Puebla a Veracruz. Později, v roce 2006 přistoupila Kolumbie.

Toto rozlehlé území je obýváno 64 miliony osob, 28 miliónů v mexických státech a 36 miliónů v ostatních zemích. Obyvatelstvo je ve své většině charakteristické chudobou, nízkou úrovní vzdělání a vysokou mírou nezaměstnanosti, navíc asi 48 % žije na venkově, z čehož 40 % pracuje v zemědělství a 18 % jsou původní obyvatelé. Střední Amerika je jedním z regionů s kvalitní obdělávanou půdou, rozsáhlými plantážemi a enormním přírodním bohatstvím, jako jsou lesy a voda. Mimo to se po jihoamerické Amazonii jedná o druhou nejbohatší oblast na biogenetiku na světě. Oblast Středozeří je bohatá na strategické zdroje, jako je ropa, zemní plyn a minerály; na podzemní vody a řeky s vysokým hydroelektrickým potenciálem a na lesy využívané na produkci dřeva.

Počátečními cíli PPP bylo institucionální posílení, z toho důvodu se formuloval Systém pro středoamerickou integraci (zkratka ve španělštině je SICA), řízení projektů a začlenění nových prioritních oborů jako energetika a bezpečnost. Proto se rozvíjí mimo jiné také infrastruktury zahrnující vozovku a přístavy, aby se podpořil růst produktivity a konkurenceschopnosti.

PPP ale vzešel z iniciativy Spojených států, aby byla zajištěna ochrana oblasti, již přisuzuje velkou strategickou hodnotu. Střední Amerika je spojnicí, kde se setkávají vztahy mezi Spojenými státy a zbytkem latinskoamerického kontinentu. V kontextu boje vedeného Spojenými státy proti obchodu s drogami a terorismu a značnými přírodními zdroji, kterými disponuje, se jedná o takticky významnou zónu pro současnost i budoucnost vztahů mezi severem a jihem Amerického kontinentu.

1.6 Iniciativa Mérida

Iniciativa Mérida či Plán Mérida je mezinárodní dohoda o bezpečnostní spolupráci, která byla vytvořena Spojenými státy a podepsána Mexikem a státy Střední Ameriky za účelem boje proti obchodu s drogami a organizovanému zločinu. Dohoda byla uvedena v platnost bývalým prezidentem Georgem Bushem dne 30. června 2008.

Kongres USA schválil balíček podporných opatření v hodnotě 1,6 miliardy dolarů, které musí být využity ve lhůtě tří let. V rámci tohoto plánu Mexiko obdrží 1,4 miliardy dolarů na boj proti obchodu s drogami a organizovanému zločinu. Během prvního roku prostřednictvím Iniciativy Mérida Mexiko obdrželo 400 miliónů dolarů, určených na vybavení a výcvik. Prostředky tohoto plánu zahrnují i doplňkovou podporu v hodnotě 65 miliónů dolarů určených pro národy Střední Ameriky (Belize, Kostarika, Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua a Panama), ke kterým americký kongres přidal později také Haiti a Dominikánskou republiku.

Specifické cíle této iniciativy jsou: zlepšit činnost bezpečnostních agentur při dohledu nad územími, poskytnout těmto agenturám vybavení a prostředky, dodávat nové technologie na zlepšení spolupráce mezi bezpečnostními a informačními jednotkami Mexika a Spojených států, zprostředkovat technologie, které zvýší kapacitu inteligentních systémů Mexika a středoamerických zemí za účelem podpory veřejného pořádku.

Mezi severoamerickými institucemi zapojenými v Iniciativě Mérida jsou: Státní úřad, Úřad soudu, Rada národní bezpečnosti, Pentagon, Ústřední zpravodajská služba (CIA), FBI a Protidrogová kancelář DEA. Ze strany Mexika jsou to: Kongres Spojených států mexických, Ministerstvo národní obrany, Námořnictvo Mexika, Ministerstvo veřejné bezpečnosti, Státní správa republiky a Centrum pro vyšetřování a národní bezpečnost.

Plán byl ve velké míře kritizován politickými analytiky a sociálními aktivisty upozorňujícími na to, že důsledkem této iniciativy je boj určitých společenských vrstev a odborů. Dále varují že Iniciativa Mérida povzbudí méně intenzivní válku a protipovstaleckou strategii proti sociálním hnutím, zatímco jiní uvádí stále častější prohřešky proti lidským právům ze strany policejních a vojenských sil, což by zvýšilo tlak

vyvolaný válkou vzniklou mezi bezpečnostními jednotkami a skupinami obchodníků s drogami.

2. Výdaje na armádu v Latinské Americe

Co se týče výdajů na armádu v Latinské Americe, na vině je nejen imperialismus Spojených států, tolik odsuzovaný latinskoamerickými sociálními silami, nýbrž také závažné vnitřní záležitosti jednotlivých místních vlád.

To dokládají údaje v poslední výroční zprávě SIPRI 2010⁶, kde v období let 2000–2009 všechny jihoamerické státy zvýšily výdaje na armádu o 48 %, přičemž v roce 2009 vystoupaly až na 52 951 miliónů dolarů (Tabulka 1). Částky vynakládané na zbrojení ve Střední Americe jsou taky významné, i když o něco nižší. V roce 2009 tvořily výdaje na armádu 6 489 miliónů dolarů s nárůstem 27 % za stejné období.

Pokud se zaměříme na jednotlivé země odděleně, zjistíme, že zemí s největšími výdaji na armádu je Kolumbie, kde tyto položky činí 3,7 % HDP. Tato skutečnost se dá vysvětlit vnitřními konflikty dosahujícími rozměrů občanské války s dvěma guerillovými skupinami: ELN a FARC. Naopak neexistuje vysvětlení pro případ Chile (3,5 %) a Ekvádoru (2,8 %), kde neprobíhají vnitřní ozbrojené konflikty a přitom výdaje na armádu jsou stále velké.

Podle zpráv Spojených národů o mezinárodních standardech ve výdajích na armádu se doporučuje nepřesáhnout 1 % HDP. Navíc při překročení hranice 2 % se stát považuje za militantní a při více než 4 % se jedná o stát velmi militantní. Podle těchto standardů můžeme v rámci Jižní Ameriky považovat za nemilitantní pouze Argentinu. Jak už jsme zmínili, 2 % překračuje Kolumbie, Ekvádor a Chile. Ve zbývajících zemích výdaje na armádu nepřekračují 1 % HDP, což znamená, že se zřetelným ohledem na předešlé dekády, kdy byla konflikty zasažena Nicaragua, Salvador a Guatemala, státy Střední Ameriky přidělují ozbrojeným složkám jen málo financí. Výdaje na armádu spouštějí celý vojenský ekonomický cyklus, který se promítá do provozu ozbrojených sil a nákupu výzbroje. Pokud je ve státě takový průmysl jako v Brazílii, Čile nebo Argentině (i když v posledních

⁶ SIPRI Yearbook 2010, s. 214.

dvou zmíněných státech nehraje až tak velkou roli), země investují velké veřejné prostředky na podporu výzkumu a vývoje zbrojního průmyslu. To může mít neblahé následky, které by mohly vést ke vzniku, nebo posílení faktické moci, nebo nátlakových vojensko-průmyslových skupin, které by mohly nastartovat militarismus uvnitř jednotlivých zemí této oblasti. Bylo by tak upuštěno od militarismu nastoleném ve vojenských pučích v předchozích obdobích, aby mohl nastoupit „moderní“ militarismus zbrojařských lobby.

Tabulka 1. Výdaje na armádu v Latinské Americe

Srovnání výdajů na armádu 2000–2009/% DPH					
Země	Výdaje na armádu miliónů \$ v roce 2000	Výdaje na armádu % HDP v roce 2000	Výdaje na armádu miliónů \$ v roce 2009	Výdaje na armádu miliónů \$ v roce 2008	Rozdíl v % HDP v letech 2000- 2009
Jižní Amerika					
Argentina	2.201	0,80	2.608	0,80	18,5
Bolivie	208	1,90	268	1,50	28,8
Brazílie	19.550	1,80	27.124	1,50	38,7
Chile	3.835	3,70	5.683	3,50	48,2
Kolumbie	4.766	3,00	10.055	3,70	111,0
Ekvádor	534	1,70	1.821	2,80	241,0
Paraguay	125	1,10	140	0,80	12,0
Peru	1.504	2,00	1.502	1,10	0,1
Uruguay	352	1,50	496	1,30	40,9
Venezuela	2.563	1,50	3.254	1,40	27,0
Celkem	35.638		52.951		48,6

Země	Výdaje na armádu miliónů \$ v roce 2000	Výdaje na armádu % HDP v roce 2000	Výdaje na armádu miliónů \$ v roce 2009	Výdaje na armádu miliónů \$ v roce 2008	Rozdíl v % HDP v letech 2000- 2009
Střední Amerika					
Kuba¹	-	-	-	- (2,177,0)	-
Costa Rica²	-	-	-	-	-
Guatemala	295,00	0,8	175,00	0,4 (166,0)	-40,68
Honduras	51,40	0,5	105,00	0,8 (166,0)	104,28
Mexiko	4.066,00	0,6	5.490,00	0,5 (4,940,00)	35,02
Nikaragua	40,30	0,8	41,7	0,7 (41,8)	3,47
Panama³	-	-	-	-	-
Dominikánská Republika	241,00	0,7	272,00	0,6 (279,00)	12,86
Salvador	153,00	0,9	134,00	0,5 (117,0)	-12,42
Celkem	5.087,70		6.489,70		27,56

1. Údaje o výdajích na armádu na Kubě jsou neúplné.
2. Costa Rica nemá žádné výdaje, protože nemá svoji vlastní armádu.
3. Údaje o výdajích na armádu v Panamě jsou neúplné.

Zdroj: vlastní zpracování údajů SIPRI Yearbook 2010.

2.1 Neefektivnost vojenských výdajů

Velmi znevažovaným a často obecně akceptovaným tématem bývá konstatování, že navýšení zdrojů určených pro vojenské účely je produktivní investicí z hlediska ekonomické efektivity. Je to bohužel názor, který sdílí jak konzervativní politické strany, tak i strany levicové. V některých latinskoamerických zemích byl příchod k moci sociálních levicových sil s programy zaměřenými na řešení sociálních transformací na boj proti chudobě a nerovnosti, doprovázen prudkým nárůstem výdajů na armádu. Je to případ Brazílie, Ekvádoru, Venezuely a Chile. Nebylo tomu tak v případě zemí jako Paraguay, Uruguay a Bolívie, kde nedošlo k výraznému navýšení vojenských výdajů.

Vojenské výdaje zpomalují růst produktivní ekonomiky. Na jedné straně je tomu tak proto, že navýšením těchto výdajů vzniká veřejný dluh, což samo o sobě vede k inflaci; a na druhé straně také protože toto navýšená nevytváří žádný druh příjmů do státního rozpočtu. Tento krok také brání tomu, aby prostředky kapitálu určené pro vojenský sektor přišly do sektoru civilního, čím se zabraňuje růstu produktivní ekonomie. Tyto otázky jsou obzvláště citlivé v chudých zemích s ne příliš rozvinutým průmyslem, a to kvůli otázce „příležitostných nákladů,“ protože část prostředků, která by měla být věnována rozvoji populace, je určena pro sektor, jež je neefektivní a navíc podporuje možné ozbrojené konflikty.

3 Překladatelská analýza

Analýza výchozího textu je v této práci vypracována především podle modelu překladatelské analýzy Christiane Nordové⁷ a je doplněna o pojetí české funkční stylistiky.⁸

3.1 Vnětextové faktory

3.1.1 Vysílatel a jeho záměr

Vysílatelem textu originálu je Centro Delàs de Estudios por la Paz, nezávislé středisko pro výzkum v otázkách týkajících se odzbrojování a udržování světového míru, se sídlem v Barceloně. Autory textu jsou historik a výzkumník Pere Ortega a absolvent oboru politologie Juan Sebastián Gómez. Oba autoři jsou zároveň členy výzkumného střediska Centro Delàs a dlouhodobě se zabývají analýzou negativních dopadů různých forem militarizmu na společnost. Pere Ortega je v současnosti hlavním koordinátorem tohoto centra a působí jako hostující profesor na katalánské univerzitě Universitat Obertat de Catalunya, kde přednáší o nauce o konfliktech a sporech, příčinách jejich vzniku, vývoji a o způsobech jejich řešení.⁹ Z výše uvedeného jasně vyplývá, že oba autoři zasvětili výzkumu militarizmu a jeho dopadům na společnost dlouhé roky své profesionální činnosti a mají rozsáhlé vědomosti o pojednávaném tématu. I přes odbornost, se kterou oba autoři k tomuto tématu stavějí, je tento text přístupný širokému publiku.

Hlavním záměrem vysílatele a autorů textu je informovat širokou veřejnost o současném stádiu a vývoji militarizace, která je v různých formách přítomná v Latinské Americe a zasahuje jak do národní, tak i do mezinárodní politické scény kontinentu, a to všechno se svolením nejvyšších představitelů států. Autoři se k tomuto tématu stavějí velmi kriticky a to s cílem ne jenom čtenáře informovat, ale taky na něj persvasivně zapůsobit.

⁷ NORD, CH., (2000): What do we know about the target text receiver

⁸ ČECHOVÁ, M., KRČMOVÁ, M., MINÁŘOVÁ, E.(2008): Současná stylistika

⁹ Tyto informace byly převzaty z webových stránek digitální knihovny Ebiblioteca dostupných na: <http://ebiblioteca.org/?/ver/68968>

Vysílatel i autor se snaží dosáhnout co největší míry exaktnosti u poskytovaných informací, proto je text doplněn o přehledné tabulky s detailními údaji o finančních prostředcích, které byly vyčleněny na podporu armády v jednotlivých latinskoamerických zemích za období let 2000 – 2009. Pro čtenářovu jednodušší orientaci a přesnost poskytnutých údajů je každý název politického programu, vojenského zřízení, nebo operace následně doplněn v závorce o jeho zkratku v anglickém jazyce. Vysoká informativnost a pochopitelnost textu je tak podpořena přehlednou strukturou komunikátu, konkrétním vyjádřením problematiky v číslech a vysvětlením odborné terminologie v poznámkách pod čarou.

3.1.2 Adresát

Jak vyplývá ze samotného textu a z ideologie a zaměření výzkumného střediska Centro Delàs, které tuto práci publikovalo, text je adresován široké veřejnosti. Na druhou stranu, i když autor explicitně nevěnuje svůj text jenom určité věkové kategorii, na základě povahy projednávaného tématu můžeme usoudit, že text je věnován spíš dospělému, popřípadě dospívajícímu publiku. Práce rozhodně není přizpůsobena dětskému recipientu. Autor zároveň u svého adresáta předpokládá určitý zájem o téma. Probíraná problematika je však vysvětlována takovým způsobem, že u adresáta není nutná předchozí znalost probíraného tématu. Pro usnadnění pochopení autor uvádí definice termínů ve vysvětlivkách pod čarou, text obsahuje přehlednou strukturu konkrétních číselných údajů.

Příjemce dále není nijak explicitně geograficky vymezen, ale vzhledem k místu vydání můžeme usoudit, že práce je věnována zejména španělskému publiku. Za zmínku stojí i fakt, že aby byl text adresován co nejširšímu publiku, tak práce vyšla hned ve dvou jazycích: ve španělštině a v katalánštině. Nicméně text je plně srozumitelný jak pro mluvčího evropské, tak i americké španělštiny. Dá se ale zároveň předpokládat, že pojednávané téma bude bližší právě adresátu z Latinské Ameriky kvůli reáliím, které autoři v textu zmiňují, např. *„En el resto del continente destacan como bases o instalaciones de cooperación militar: la base de Mariscal Estigarribia en Paraguay (acuerdo firmado en mayo de 2005); las bases de Iquitos y Nanay, en Perú; la base Soto Cano, en Honduras (donde aterrizó el avión que sacó al ex presidente Manuel Zelaya tras el golpe de estado); la base Liberia, en Costa Rica; la base de Comalapa, en El Salvador; las bases Reina*

Beatriz Aruba y Hatos, en Curazao, en las Antillas holandesas, para el tránsito y transporte de aeronaves y tropas” (O: 14).

Při překladu je nezbytné zohlednit vědomostní rozdíly a rozdíly v presupozicích u adresáta výchozího textu a u adresáta překladu. Tyto rozdíly bude nutné přeložit za pomoci vysvětlení tak, aby stejná informace zůstala i pro adresáta překladu stejně srozumitelná jako u adresáta originálu. Dále vzhledem k rozdílným konvencím ve španělštině a v češtině bude nezbytné u překladu ubrat na expresivitu výrazů a nahradit je výrazy, které budou pro českého čtenáře znít přirozeně.

Zároveň je třeba zmínit, že autoři textu užívají autorský plurál, např. „*como hemos señalado*,“ (O: 20), ale na adresáta se explicitně neobracejí a neoslovují ho, což je určitě dáno i populárně naučným charakterem tohoto textu.

3.1.3 Médium

Tato studie byla publikována v rámci sbírky Cuadernos de Solidaridad, která vyšla v pevné vazbě. Text je uveden tematickou ilustrací a je doplněn o tabulky s konkrétními číselnými údaji a o mapu regionu Latinské Ameriky, které slouží adresátovi k snadnějšímu zpracování informací. Tato doplnění textu jsou díky rozsáhlým popiskům také samy o sobě zdrojem informací.

3.1.4 Místo a čas

Jedná se o psanou studii, která byla vydána v Barceloně ve španělském a v katalánském jazyce pod záštitou výzkumného centra Centro Delàs de Estudios por la Paz v prosinci 2010 pod číslem 39 ve sborníku Cuadernos de Solidaridad.¹⁰ Místo vydání a fakt, že práce vznikla jako výsledek výzkumu katalánského centra, mělo určitě vliv na bilingvní vydání výchozího textu.

I přesto, že tato studie byla publikována před šesti lety, je stále pro současného adresáta aktuální zejména proto, že zmiňované vládní programy a operace na území

¹⁰ Dostupné z internetového zdroje:

http://www.adital.com.br/site/noticia_imp.asp?lang=ES&img=S&cod=54595

Latinské Ameriky ještě stále probíhají. Můžeme proto říct, že studie a její závěry jsou aktuální a nadčasové.

3.1.5 Důvod

Studie vznikla jako výsledek výzkumu střediska Centro Delàs de Estudios por la Paz, které bylo založené v Barceloně roku 1999. Založení tohoto centra vyplynulo z činnosti, kterou už v roce 1988 započalo výzkumní centrum pro otázky týkající se odzbrojování a podporování míru ve Španělsku. Centrum Delàs si v současné době klade za svůj hlavní úkol podporovat mírovou kulturu a podílet se na formování společnosti bez zbraní. Z tohoto důvodu zaměřuje svoji pozornost na výzkum, kritiku a zvýšení povědomí veřejnosti o negativních dopadech militarizmu na společnost. S cílem informovat široké vrstvy společnosti a podat kritiku o současném militarismu v Latinské Americe Pere Ortega a Juan Sebastián Gómez, sepsali výsledky svých analýz do studie, která je přístupná širokému publiku.

3.1.6 Funkce textu

Podle funkcí stanovených Romanem Jakobsonem jsou hlavními funkcemi této studie funkce referenční, tedy předání informací recipientovi a funkce pesvazivní. Autoři se tedy snaží čtenáře informovat a zároveň přesvědčit, i když se na něj v textu explicitně neobracejí. Mezi vedlejší funkce textu bychom mohli zařadit funkci expresivní, a to v částech, kde autoři vyjadřují svůj vlastní názor a hodnotí, např. „*América Latina y el Caribe es un territorio habitado por 560 millones de personas y un lugar de gran extensión poseedor de recursos naturales de inmenso valor, muy apetecibles para el desarrollo económico de otros muchos países, en particular aquellos de gran poder comercial e industrial como Estados Unidos o China,*“ (O: 8), kde *inmenso* má hodnotící aspekt. Dále můžeme v textu najít funkci metajazykovou a to zejména v částech, kde se objevují názvy institucí, nebo vládních programů, které jsou následně doplněny o jejich ekvivalenty, nebo zkratky v anglickém jazyce, např. „*Es el caso de la tristemente famosa Escuela de las Américas (SOA en sus siglas en inglés),*“ (O: 10).

V textu převládá funkční styl odborný. Čtenář se dostává do kontaktu s přesně formulovanými informacemi. Sdělení je jasné, relativně úplné a jeho základními rysy je psanost a veřejnost. Funkce tohoto typu textů je podle publikace paní prof. Králové dvojí:

- a) Komunikační – dochází k uspokojení komunikačních potřeb recipienta
- b) Kognitivní – sdělení je nástrojem poznání skutečností, o nichž text pojednává¹¹

O odborném funkčním stylu svědčí i intertextovost a uvádění zdrojů, ze kterých autoři informace čerpají, např. „*Fuente: elaboración propia a partir de datos del SIPRI Yearbook 2010,*“ (O: 22). Autoři tak explicitně navazují na starší data a poznatky. Forma těchto odkazů je sice určena normou ISO 690, nicméně autoři jí v tomto komunikátu modifikují.

Časová a místní zakotvenost komunikátu je sice specifická, např.: „*Militarismo en América Latina,*“ (O: 7), „*Así, los 465 millones de dólares que este año (2010) el gobierno de Barack Obama acaba de entregar, servirán para continuar aumentando la ayuda militar de EE.UU.*“ (O: 13), no zároveň autoři své poznatky formulují tak, aby byly srozumitelné i s časovým odstupem.

V textu můžeme pozorovat i následující prostředky pro vyjádření zdvořilosti:

- a) Užití epistemických modálních sloves, užívání kondicionálu, adverbií, substantiv a adjektiv vyjadřujících pravděpodobnost, možnost, např. „*El conflicto más importante que **podría** desestabilizar la región proviene de Colombia, por la mencionada rivalidad con Venezuela y, en menor grado, con Ecuador*“ (O: 46)
- b) Užívání adverbia vyjadřujícího množství, stupeň, frekvenci a čas: „*Hace falta remarcar la operación «UNITAS», en la cual participaron **aproximadamente** 25.500 soldados, marines y guardacostas norteamericanos con 15 buques diferentes*“ (O: 17).
- c) Potlačení osobnosti autora, např. „*Analizando por separado cada uno de los países, **se comprueba** que Colombia es, con un 3,7% respecto del PIB, el país con el gasto militar más alto*“ (O: 20).
- d) Užívání časové deixy, např. „*El patente dominio de los Estados Unidos en la región, ha dado paso **hoy** a la presencia de otras potencias emergentes como China, Rusia o el propio Brasil, que unido a los procesos de unidad regional entre gobiernos apoyados en movimientos populares democratizadores, permiten*

¹¹ Králová, Jana (2012): Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny, str. 64.

vislumbrar una etapa de mayor multilateralismo regional, así como de una mayor estabilidad macroeconómica y de buen comportamiento del comercio exterior“ (O: 8).

V textu zároveň nacházíme i rysy funkčního stylu publicistického. Tento styl plní funkci informativní a persvazivní, přičemž obě, jak bylo zmíněno výše, jsou hlavními funkcemi textu originálu. V rámci funkčního stylu publicistického můžeme mluvit o textu, který odráží politicko-ekonomickou situaci, ve kterém vznikl. Pro publicistiku je rovněž příznačný relativně vysoký výskyt zkratk a zkratkových slov, které nacházíme i v textu originálu, např. *„El Plan cuenta principalmente con el apoyo del programa ACI del gobierno de EE.UU. y recibe asistencia del FMF y de la Central Antinarcóticos del Departamento de Defensa de Estados Unidos“ (O: 12).*

Dominantním slohovým postupem je postup informační.

3.2 Vnitrotextové faktory

3.2.1 Téma a obsah

Styl komunikátu je podmíněn nejen verbálními prostředky, ale i jejich propojením s prostředky tematickými a kompozičními. Hlavním tématem textu jsou rozporuplné aspekty neoliberálního režimu, které v současnosti Latinská Amerika a oblast Karibiku odrážejí. Na jedné straně můžeme pozorovat rozvoj hospodářství a ekonomiky, na straně druhé autoři upozorňují na čím dál větší míru militarizmus tohoto územního celku. Text je rozdělen do šesti kapitol, ve kterých Pere Ortega a Juan Sebastián Gómez podrobně popisují politiku intervencionalizmu ze strany Spojených států na latinskoamerickém kontinentu. Tuto politiku, která je podporována nejvyššími představiteli států, autoři textu vnímají jako jednu z hlavních příčin rostoucího militarizmu v Latinské Americe. Následně poukazují na zvyšování výdajů na armádu a na nákup zbraní, přičemž všechny konkrétní číselné údaje jsou pokaždé důsledně uvedené v doplňujících tabulkách. Na závěr práce autoři vyslovují možné komplikace a ohrožení míru, ke kterým může dojít právě z důvodu rostoucího militarizmu.

Tematická jednota a přehledná struktura jsou základem koherence textu a zároveň ulehčují recipientovi pochopení. Téma a obsah textu odpovídají očekávaní recipienta,

kterých nabyde na základě titulu publikace. I přestože téma a obsah pojednávají o reáliích Ameriky, je text srozumitelný i pro českého čtenáře a překlad si vyžaduje detailnější vysvětlení jen v některých pasážích.

3.2.2 Presupozice

Jak už bylo zmíněno výše, adresátem výchozího textu je široká veřejnost. Autoři tak u recipienta nepředpokládají předchozí znalost probíraného tématu. Počítají ale s jeho zájmem o dané téma a s recipientovým všeobecným rozhledem. Odborné termíny, jako např. *militarismo*, jsou vždy v poznámkách pod čarou vysvětleny. Presupozice mezi čtenářem originálu a čtenářem překladu budou muset být v některých částech textu vyrovnány pomocí doplňujících výrazů. Jako např. „*En el resto del continente destacan como bases o instalaciones de cooperación militar: la base de Mariscal Estigarribia en Paraguay (acuerdo firmado en mayo de 2005); las bases de Iquitos y Nanay, en Perú,*“ (O: 14). Průměrný český čtenář neví, že *Iquitos* je město na severu Peru a *Nanay* je řeka. Když vezmeme v úvahu, že se jedná o latinskoamerické reálie, je otázkou, do jaké míry by byly tyto pojmy bližší pro katalánského rodilého mluvčího nebo pro rodilého mluvčího evropské španělštiny než pro Čecha. Pro jednodušší srozumitelnost překladu bude každopádně potřebné doplnit, že se jedná o název města a název řeky.

3.2.3 Kompozice

Kompozice textu je poměrně bohatá. Studie je rozdělena do šesti hlavních kapitol, kterým předchází úvodní stránka, která představuje výzkumné středisko Centro Delàs de Estudios por la Paz, jeho vznik a současnou činnost. Za kapitolami následuje dodatek s tabulkami, mapou Latinské Ameriky a seznamem použité literatury.

Informace poskytované v jednotlivých částech textu i v samotných kapitolách na sebe do velké míry navazují a tvoří tak ucelený a bohatý přehled o militarismu v Latinské Americe. Koheze je dále zajištěna číslováním kapitol a podkapitol textu. Menší jednotky v horizontálním členění textu také představují velkou míru návaznosti, která je podpořena spojovacími výrazy, např. „*Pero a su vez, persisten problemas apoyados en factores*

estructurales...“ (O: 8), ukazovacích zájmen, např. „*esta región*“ (O: 8), pomocí adverbí, např. „*además de incrementar la presencia de empresas...*“ (O: 13), atd.

Komunikát je na mnoha místech tvořen velmi složitými a dlouhými souvětími, které je nutné u překladu nutné zjednodušit, popřípadě rozdělit mezi dvě věty, a to z důvodu snadnějšího pochopení vyjádřené myšlenky.

3.2.4 Neverbální prvky

Jak už bylo zmíněno v analýze originálu, text je doplněn o tabulky s číselnými údaji a o mapu Latinské Ameriky. Tyto prvky nejsou nevyhnutelnou částí textu, ale zároveň napomáhají jednodušší srozumitelnosti a pochopení myšlenek, které jsou v některých částech komunikátu vyjádřeny poměrně složitě.

Obecně můžeme říct, že grafické a ilustrační prvky plní svůj účel podané informace zpřehlednit a zároveň obohatit.

3.2.5 Lexikální prvky

Lexikální prvky textu originálu odpovídají populárně naučnému stylu. V některých částech komunikátu jsou zastoupeny i termíny, které jsou ale následně autory vysvětleny v poznámkách pod čarou, nebo zkratková slova, zejména anglické ekvivalenty názvů operací, které slouží pro zpřesnění informací. Text je psaný vyšším, složitějším stylem, což se projevuje v používání delších a komplikovanějších souvětí. V textu se také vyskytují slovní spojení v určitém kontextu, která toho recipientovi, pokud se neorientuje v daném tématu, moc neřeknou, např. „*Pero a su vez, persisten problemas apoyados en factores estructurales,*“ (O:8).

Jak už bylo zmíněno, v textu jsou zastoupeny i anglicizmy, používané v cizích názvech vojenských zřízení, např. „*la base aérea Davis Monthan Airforce Base en Arizona,*“ (O:15), dále zkratková slova anglických ekvivalentů vojenských operací, např. *USSAUTHCOM*, nebo *USARSO* (O:15). Za zmínku stojí i to, že v některých částech komunikátu autoři tyto anglická zkratková slova převádějí do španělské podoby pomocí přidání určitého členu, např. *El USARSO* (O:18), díky čemuž v textu zamezují častému

opakování dlouhého názvu vojenské jednotky *Ejército Norteamericano del Sur*. Text je i přes toto používání zkratkových slov čtivý a na srozumitelnosti mu to neubírá.

Obecně můžeme říct, že lexikální prvky komunikátu pocházejí zejména z oblasti vojenství, militarizmu, politiky a ekonomie.

3.2.6 Větná struktura

Pro text originálu je charakteristická složitá větná struktura. V některých částech komunikátu můžeme pozorovat, že celý odstavec tvoří jedno nebo dvě komplikovaná souvětí. Takto dlouhá souvětí v češtině nepatří mezi prostředky pro jasné sdělení nových informací v populárně naučných textech. Bude proto nutné tyto pasáže přeformulovat a zjednodušit takovým způsobem, aby text neztratil na informativnosti a aby byl zároveň pro recipienta lehký čitelný.

Komunikát je tvořen oznamovacími větami, které často osahují vsuvky vymezené čárkami. Text originálu je také velmi bohatý na zvrtná pasiva, která jsou pro španělštinu běžná, avšak v češtině je bude nutné přeložit za pomoci jiných tvarů, aby text nepůsobil příznakově.

3.2.7 Suprasegmentální prvky

Vzhledem k povaze komunikátu a tématu, suprasegmentální prvky v textu nejsou příliš zastoupené. Suprasegmentální prvky bývají naopak dominantní v textech literárních.

I přesto lze ve výchozím textu pozorovat použití tzv. francouzských uvozovek. Autoři je používají při uvedení názvů institucí, např. „*denominada desde 2001 «Instituto del Hemisferio Occidental para la Cooperación de Seguridad»*“ (O: 10), při uvedení hesla doktríny, např. „*la vieja doctrina Monroe de «una América para los americanos»*“ (O: 11), u politických hesel, např. „*denominó su política de «seguridad democrática»*“ (O: 11), k relativizaci slov, např. „*la confianza «inversionista» y la «cohesión social»*“ (O:11), u názvech operací, např. „*Las operaciones más importantes realizadas por la IV Flota son:*

«*CD Operations*», «*Community Relations*», «*Disaster Relief*», «*New Horizons*», «*PANAMAX*», «*Team Work South*», «*SIFOREX*» y «*UNITAS*»” (O:17).

Avšak použití uvozovek se v mnoha částech výchozího textu jeví jako nesystematické. Autoři je nepoužívají u názvů všech operací ani u názveů všech institucí. V překladu bylo nutné toto použití francouzských uvozovek přizpůsobit české konvenci.

Dalším suprasegmentálním prvkem originálu jsou tučně vyznačené názvy kapitol a podkapitol.

4 Metoda překladu

Při překladu výchozího textu bylo mojí hlavní prioritou zachovat všechny informace obsažené v komunikátu a zároveň nenarušit jeho kritický ráz. Jako velmi rozhodující faktor se při překladu jevil recipient, a bylo tedy nezbytné brát v potaz to, že text je určený jak pro aktivisty, kteří se tímto tématem zabývají a mnohé informace jsou jím už známé, tak pro širokou veřejnost, kterou autoři chtějí obeznámit s děním v Latinské Americe.

Při překládání jsem se řídila třemi fázemi překladu, které stanovil český teoretik překladu Jiří Levý. První fáze se týkala pochopení výchozího textu. Bylo nezbytné si text pečlivě a správně přečíst, zanalyzovat a pochopit jak jeho filologickou stránku, tak i informace obsažené v komunikátu a záměr, se kterým autoři tento text vytvořili. Druhá fáze spočívala v interpretaci výchozího textu. Třetí fází bylo přestylizování textu a to na základě výsledků prvních dvou fází překladu.

Při vyhotovení překladu jsem se snažila otrocky nekopírovat strukturu originálu, ale spíše využít bohatost češtiny a zároveň v textu ponechat všechny informace sdělené autory. Mojí snahou bylo, aby překlad vyzníval plynule a přirozeně, a aby si zároveň ponechal svůj kritický ráz.

5 Analýza překladatelských problémů a jejich řešení

5.1 Lexikální rovina

5.1.1 Terminologie

Popularizační složka textu představuje velmi důležitý stylistický prvek, a právě proto je používání termínů zredukováno na minimum na rozdíl od textů odborných. Hned na začátku se čtenář potkává s termínem *militarismo*, jež je uveden hned v názvu studie. Autoři textu tento termín vysvětlují v poznámkovém aparátu pod čarou již na první stránce komunikátu, aby recipient věděl, jak tomuto termínu rozumět a jak následně text správně číst a interpretovat

Poznámkový aparát pod čarou dále obsahuje vysvětlení zkratk a zkratkových slov jako například PIB (*productio interior bruto*) nebo IDH (*indice de desarrollo humano*), (O:32). Autoři textu cítí potřebu tyto zkratky vysvětlit i přesto, že bychom je mohli zařadit mezi zkratky známé a často užívané, z čehož vyplývá, že text je čitelný a srozumitelný i pro dospělého člověka s ne příliš velkým obecným rozhledem. Autoři se v poznámkách pod čarou věnují i obsahu zmiňovaných doktrín, které nejsou obecně až tak známe, a autoři předpokládají, že tento poznatek může stát mimo záběr poznatků široké veřejnosti, pro kterou je text určený. Dále v poznámkách nacházíme zdroje, ze kterých autoři informace čerpali, a zdroje uvedených číselných údajů.

Problém v překladu nastával v případě některých výrazů z důvodu jejich významové blízkosti a synonymického užití v neoborném jazyce. Bylo proto nutné uvážit, zdali je tato synonymie aplikovatelná i ve vojenském a politickém kontextu, o kterém komunikát pojednává. Některé synonymické výrazy se totiž liší konotacemi nebo absencí některých sémů.

5.1.2 Militarismo

Výraz *militarismo* je autory vysvětlen jako systém hodnot, jenž odůvodňuje užití síly pro vojenské účely, přičemž tento vojenský akt dosahuje extrémních rozměrů v národním i nadnárodním politickém životě. Ve dvoujazyčných španělsko- českých slovnících můžeme najít následující možné překlady tohoto výrazu: *militarismus*, *zbrojení*, *vojenství*.

I přestože se jedná o synonyma, výrazy *zbrojení* a *vojenství* by se nám do tohoto kontextu nehodily, protože neobsahují všechny charakteristiky, kterými autoři pojem *militarismo* definovali. Musíme proto uznat, že i když jsme se snažili internacionalizmy překládat českými výrazy, v tomto případě to nebylo možné, protože bychom překlad ochudili o určité sémý. Z tohoto důvodu se nám jako nejlepší možné řešení jeví přeložit výraz *militarismo* pojmem *militarismus*. *Militarismus* se podle slovníkové definice projevuje ve vnitřní politice vysokými výdaji na armádu a zbrojení, zdůrazňováním významu armády, vyzvedáním její prestiže, masovými přehlídkami, účastí vysokých důstojníků v politice a zejména válečnickou rétorikou vedoucích představitelů státu. V zahraniční politice znamená tendenci k násilnému řešení sporů, případně i expanzivní a dobytčnou politiku.¹² Tento internacionalismus tak úplně odpovídá definici, kterou si autoři stanovili, aby charakterizovali pojem *militarismo*.

*Esto puede tener un efecto pernicioso, favoreciendo la aparición o fortalecimiento de un complejo militar industrial interno, un poder fáctico o grupo de presión que impulse un **militarismo** dentro de cada uno de los países de la región, abandonado el **militarismo** que propició el cuartelazo de los golpes militares de etapas anteriores, para entrar en el **militarismo** «moderno» de los lobbies industrial militar. (O: 21)*

*To může mít neblahé následky, které by mohly vést ke vzniku nebo posílení faktické moci nebo nátlakových vojensko-průmyslových skupin, které by mohly nastartovat **militarismus** uvnitř jednotlivých zemí této oblasti. Bylo by tak upuštěno od **militarismu** nastoleném ve vojenských pučích v předchozích obdobích, aby mohl nastoupit „moderní“ **militarismus** zbrojařských lobby. (P: 22)*

¹² Žaloudek, K. (2004): Encyklopedie politiky, str. 228.

5.1.3 Transformación

Španělské slovo *transformación* lze do češtiny přeložit několika způsoby: *transformace, proměna, změna*. V daném kontextu ale nejlíp vyhovuje výraz *transformace*, protože přímo odkazuje na transformativní období, kterým region prošel.

*En América Latina se está produciendo un proceso de **transformación** política muy importante respecto a su pasado reciente, tanto, que es sin duda el continente dónde se están produciendo más cambios de regímenes conservadores y dictaduras militares hacia democracias más participativas y sociales. (O: 7)*

*Ve srovnání s její nedávnou politickou minulostí dochází v Latinské Americe k procesu velmi důležité politické **transformace**. Tato **transformace** je tak intenzivní, že Latinská Amerika je kontinentem, který zaznamenal největší počet změn z konzervativních režimů a vojenských diktatur na režimy demokratické s větší účastí občanů a s větším důrazem na sociální politiku. (P: 9)*

5.1.4 La I + D militar

Zkratka I + D definuje koncept *investigación y desarrollo*, neboli koncept výzkumu a vývoje. V češtině nedisponujeme prostředkem, kde bychom mohli tuto zkratku nahradit jinou, proto si při překladu musíme pomoci vysvětlením.

*El gasto militar impulsa todo el ciclo económico militar, es decir, el mantenimiento de las fuerzas armadas y la compra de armamentos; y en el caso de tener industria, como es el caso de Brasil, Chile y Argentina, (aunque de menor importancia en los dos últimos), también habrán de dedicar importantes recursos públicos a impulsar la **I+D** militar y la industria armamentística (O: 20).*

*Výdaje na armádu spouštějí celý vojenský ekonomický cyklus, který se promítá do provozu ozbrojených sil a nákupu výzbroje. Pokud je ve státě takový průmysl jako v Brazílii, Čile nebo Argentině (i když v posledních dvou zmíněných zemí nehraje až tak velkou roli), investují velké veřejné prostředky na podporu **výzkumu a vývoje** zbrojního průmyslu (P: 22).*

5.1.5 Lobbies

Toto slovo anglického původu je nositelem více významů. V tomto kontextu se jedná o určitou zájmovou skupinu. Při překladu do češtiny se více nabízelo tento výraz ponechat v jeho anglické podobě. Text tak působí celistvěji a není narušován redundantními vysvětleními o významu originálního tvaru slova.

*Esto puede tener un efecto pernicioso, favoreciendo la aparición o fortalecimiento de un complejo militar industrial interno, un poder fáctico o grupo de presión que impulse un militarismo dentro de cada uno de los países de la región, abandonado el militarismo que propició el cuartelazo de los golpes militares de etapas anteriores, para entrar en el militarismo «moderno» de los **lobbies** industrial militar. (O: 21)*

*To může mít neblahé následky, které by mohly vést ke vzniku nebo posílení faktické moci nebo nátlakových vojensko-průmyslových skupin, které by mohly nastartovat militarismus uvnitř jednotlivých zemí této oblasti. Bylo by tak upuštěno od militarismu nastoleném ve vojenských pučích v předchozích obdobích, aby mohl nastoupit „moderní“ militarismus zbrojařských **lobby** (P: 22).*

5.1.6 Toponyma

Při překladu bylo potřeba věnovat zvýšenou pozornost zacházení s latinskoamerickými toponymy. Existuje více možností, jak si s tímto překladatelským problémem poradit. Větu vždy můžeme přeformulovat tak, aby toponyma zůstala v nominativu, nebo je skloňovat. V případě zeměpisných názvů zakončených na *-co* (ve výslovnosti *-ko*), pravidla českého pravopisu umožňují slovo skloňovat se zachovaným původním pravopisem nebo povolují slovo počestit a souhlásku *c* vyměnit za *k*.

V našich překladatelských řešeních jsme se rozhodli věty přeformulovat tak, aby byly zeměpisné názvy ponechány v nominativu. Rozhodli jsme se tak z toho důvodu, aby bylo pochopení textu překladu pro čtenáře co nejsnadnější a abychom mu zároveň ulehčili práci s následujícím možným dohledáváním informací o daných místech. U publikace populárně naučného charakteru lze totiž předpokládat, že u recipienta vyvolá zájem o další informace.

*La lista la encabeza Colombia con siete bases y dos instalaciones en **Cartagena** (en el Mar Caribe), **Larandia** (en el departamento de **Caquetá**, al sur del país), **Tolemaida** y **Palenquero** (en **Cundinamarca**, en el centro), **Málaga** (enm la región del **Pacífico**), **Apiay** (en el departamento de **Meta**), **Malambo** (en el **Atlántico**), y otras de las cuales ya disponía, como **Tres Esquinas** (en la Amazonia colombiana) (O: 14).*

*V čele tohoto seznamu stojí Kolumbie se sedmi základnami a dvěma zařízeními ve městech: **Cartagena** (na karibském pobřeží), **Larandia** (v okresu **Caquetá** na jihu Kolumbie), **Tolemaida a Palanquero** (v centrálné části **Cundinamarca**), **Málaga** (v oblasti Tichomoří), **Apiay** (v okresu **Meta**), **Malambo** (v Atlantiku), a v jiných oblastech, ve kterých Severní Amerika disponovala základnami už dřív, jako **Tres Esquinas** (v kolumbijské Amazonii) (P: 15).*

5.1.7 Užití anglických názvů v překladu

Ve výchozím textu se autoři věnují mnohým mezinárodním politickým a ekonomickým programům. Názvy těchto programů uvádějí ve španělštině a následně je doplňují o zkratky názvů v anglickém jazyce. Při překladu jsme si s tímto problémem poradili tak, že název programu, nebo operace jsme přeložili jeho českým ekvivalentem a v závorce jsme uvedli jeho plný název v angličtině. Postupovali jsme tak z toho důvodu, že překlad se tak stává pro čtenáře přehlednějším a usnadní mu práci při následujícím dohledávání informací. Informace o pojednávaném tématu jsou na internetu dostupné zejména v anglickém jazyce, proto je vhodné, abychom názvy zmiňovaných programů pro čtenáře už v našem překladu uvedli v angličtině. Pokud se ve výchozím textu odkaz na anglický název programu opakuje, uvádíme dále už jen anglickou zkratku názvu.

*En primer lugar está el **Ejército Norteamericano del Sur (USARSO)**, en sus siglas en inglés), localizado en Fort Sam Houston, Texas (EE.UU.). El **USARSO** incluye aviación, inteligencia, comunicación y unidades de logística (O: 15).*

*Nejvýznamnější je **Jižní velitelství armády Spojených států (United States Army South)**, anglická vojenská zkratka je **USARSO**) nacházející se ve Fort Sam Houstonu v Texasu USA. Součástí **USARSO** je letecký a zpravodajský oddíl, agentura komunikačních systémů a logistické jednotky (P: 17).*

5.2 Realie a doplňování presupozic

U textu, který je úzce spjat s realiiemi Latinské Ameriky, je nutné věnovat zvýšenou pozornost presupozicím. I přesto, že téma je v textu obecně velmi dobře vysvětleno, komunikát obsahuje části, které českému rodilému mluvčímu nejsou až tak známé. Jedná se především o geografické realie Latinské Ameriky. V těchto částech je u překladu nezbytné českému čtenáři realie přiblížit.

En el resto del continente destacan como bases o instalaciones de cooperación militar: la base de Mariscal Estigarribia en Paraguay (acuerdo firmado en mayo de 2005); las bases de Iquitos y Nanay, en Perú; la base Soto Cano, en Honduras (donde aterrizó el avión que sacó al ex presidente Manuel Zelaya tras el golpe de estado); la base Liberia, en Costa Rica; la base de Comalapa, en El Salvador; las bases Reina Beatriz Aruba y Hatos, en Curazao, en las Antillas holandesas, para el tránsito y transporte de aeronaves y tropas (O: 14).

V ostatních částech kontinentu dále vystupují do popředí následující vojenské základny nebo zřízení vojenské spolupráce: základna Mariscal Estigarribia v Paraguayi (dohoda byla podepsaná v květnu 2005), základna ve městě Iquitos a u řeky Nanay v Peru, základna Soto Cano v Hondurasu (kde přistálo letadlo, kterým po převratu odletěl bývalý prezident Manuel Zelaya), základna Liberia v Kostarice; základna Comalapa v Salvadoru; základny Reina Beatriz Aruba a Hatos na ostrově Curaçao v Nizozemských Antilách, pro zajištění tranzitu a dopravy letadel a vojáků (P: 16).

5.3. Syntaktická a gramatická rovina

5.3.1 Odstavce a věty

Z mezijazykového hlediska se jako podstatný jeví fakt, že existuje určitá nepřímá úměra mezi průměrnou délkou odstavce e španělských a v českých psaných textech. Obecně můžeme říct, že ve španělštině převládají kratší odstavce než v českém jazyce. Této tematice je věnována i část publikace paní prof. Králové: Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny. Publikace uvádí, že průměrná délka odstavce srovnatelných textových vzorků ve španělštině obsahuje 2,30 výpovědí, zatímco v češtině

je to až 5,39 výpovědí (Králová, 2012, s. 23). Tuto statistiku potvrzuje i text originálu, který se skládá z krátkých odstavců mnohokrát tvořených pouze dvěma složenými souvětími. Jako příklad nám může posloužit následující odstavec:

En América Latina se está produciendo un proceso de transformación política muy importante respecto a su pasado reciente, tanto, que es sin duda el continente dónde se están produciendo más cambios de regímenes conservadores y dictaduras militares hacia democracias más participativas y sociales. Argentina, Bolivia, Brasil, Ecuador, Paraguay, Uruguay y Venezuela han experimentando cambios políticos de transformación social, producidos gracias a grandes movilizaciones populares que han abierto procesos políticos democráticos con participación de la ciudadanía, procesos que abren la esperanza a superar la pobreza en que estaban sumergidos estos países. (O: 7)

V českém překladu je odstavec přibližně stejně dlouhý, ale obsahuje o jednu výpověď víc, než španělský originál. K rozdělení výpovědí došlo z důvodu text pro čtenáře více zpřehlednit a učinit ho čitelnějším:

Ve srovnání s její nedávnou politickou minulostí dochází v Latinské Americe k procesu velmi důležité politické transformace. Tato transformace je tak intenzivní, že Latinská Amerika je kontinentem, který zaznamenal největší počet změn z konzervativních režimů a vojenských diktatur na režimy demokratické s větší účastí občanů a s větším důrazem na sociální politiku. Politickými a společenskými změnami si prošly Argentina, Bolívie, Brazílie, Ekvádor, Paraguay, Uruguay a Venezuela. K těmto změnám došlo díky velké mobilizaci lidu, která nastartovala demokratické politické procesy vzbuzující naději na překonání chudoby, ve které se tyto země nacházely. (P: 9)

I přestože jsou odstavce originálu kratší, než bývá zvykem v české konvenci, dělení odstavců v překladu zůstávalo stejné jako v originálu. Je tomu tak z toho důvodu, že odstavce originálu představují celistvou myšlenku. Ke změně docházelo u dělení výpovědí. Španělská souvětí jsou poměrně dlouhá a obsahují mnoho vět vložených. V češtině by tak nevyznívaly přirozeně a čtenář by se v nich mohl lehkou ztratit, proto bylo nutné je rozdělit do kratších výpovědí.

5.3.2 Zvratné pasivum

Text originálu se vyznačuje vysokou frekvencí užití zvrátneho pasiva, které se projevuje zejména v odborných textech. Při překladu bylo nezbytné toto pasivum nahrazovat pasivem opisným nebo aktivem. Jinak by jeho užití v takové míře v českém textu bylo příznakové.

*Y por último la Iniciativa Mérida, un plan de 2008 suscrito en México y el resto de países de Centroamérica para combatir el narcotráfico y el crimen organizado. Todos los cuales a continuación se **detallan**.* (O: 10)

*Nakonec je nezbytné zmínit program Iniciativa Mérida, který byl schválen v roce 2008 v Mexiku a v středoamerických zemích pro boj proti obchodu s drogami a organizovanému zločinu. Všechny tyto programy **jsou** podrobně **popsány** níže.* (P: 12)

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo vytvořit funkčně ekvivalentní překlad prvních dvou kapitol studie *Militarismo en América Latina*. I přesto, že se výchozí text na první pohled jevil jako poměrně jednoduchý, při překladu jsme narazili na mnoha úskalí. Některé překladatelské problémy se týkaly lexika a jeho ekvivalentů v češtině, kde do hry vstupovala synonyma, jejichž užití bylo v daném kontextu nutné zvažovat, protože ne pokaždé obsahovaly všechny sémý požadovaného výrazu. Problémy se však vyskytly i na rovině kompoziční a stylistické.

Při překladu jsem za prioritu považovala jak kompletní předání informace čtenáři, tak zachování hlavní funkce textu. V průběhu celého procesu vytváření překladu bylo nutné mít na zřeteli českého recipienta a text mu adekvátně přizpůsobit. Z tohoto důvodu byla u překladu snížena expresivita a byla rozdělena mnohá dlouhá souvětí. Také výběr jazykových prostředků podléhal recipientovi, kterým může být jak informovaný aktivista, tak široká veřejnost. Bylo tedy nutné vytvořit text, který by působil celistvě, plynule a zároveň by si zachoval všechny informace a svou funkci. Věřím, že překlad tuto úlohu splnil.

7 Bibliografie

Primární literatura

ORTEGA, Pere, GÓMEZ, J. Sebastian. 2010. Militarismo en América Latina. Barcelona: Justicia y Pau. Cuadernos de Solidaridad. no. 39. ISBN: 978-84-614-4868-5

Sekundární literatura

BEČKA, J.V. 1948. Úvod do české stylistiky. Praha: Klub přátel českého jazyka.

ČECHOVÁ, Marie, Jan CHALOUPEK, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. 1997. Stylistika současné češtiny. Vyd. 1. Praha: ISV, 282 p. ISBN 80-858-6621-8.

DUBSKÝ, Josef. 1988. Capítulos de estilística funcional comparada. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 72 s.

GUTIÉRREZ ORDÓÑEZ, Salvador a Eugenio CASCÓN MARTÍN. 2011. Nueva gramática de la lengua española. 1. vyd. Madrid: Espasa Libros, 3 v. ISBN 97884670332123.

GUTIÉRREZ ORDÓÑEZ, Salvador a Eugenio CASCÓN MARTÍN. 2013. El buen uso del español. 1. vyd. Barcelona: Espasa Libros, xv, 518 p. ISBN 84-670-3993-0.

KNITTLOVÁ, Dagmar. 2010. Překlad a překládání. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 291 s. ISBN 978-802-4424-286.

KRÁLOVÁ, Jana. 2012. Vybrané problémy španělské stylistiky na pozadí češtiny. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 145 s. ISBN 978-80-7308-404-2.

LEVÝ, Jiří. 2012. Umění překlada. 4., upr. vyd. Praha: Apostrof, 367 s. ISBN 978-8087561-157.

NORD, Christiane. Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis. 2nd ed. New York: Rodopi,

2005, vii, 274 s. Amsterdamer Publikationen zur Sprache und Literatur, 94. ISBN 90420-1808-9.

PETRÁČKOVÁ, Věra a Jiří KRAUS. Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]. Vyd. 1. Praha: Academia, 1998, 834 s. ISBN 80-200-0607-9

POPOVIČ, Anton. 1975. Teória umeleckého prekladu. Bratislava: Tatran, s. 293.

ŽALOUDEK, Karel. 2004. Encyklopedie politiky. Praha: Libri, 600 s. ISBN: 80-7277-209-0.

Online zdroje

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA. Diccionario de la lengua española [online]. Vigésima segunda edición. Dostupné z: <http://www.rae.es/rae.html>

ÚSTAV ČESKÉHO NÁRODNÍHO KORPUSU FF UK. Český národní korpus. [online]. Dostupné z <http://www.korpus.cz>

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ, AV ČR. Internetová jazyková příručka [online]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

http://www.adital.com.br/site/noticia_imp.asp?lang=ES&img=S&cod=54595

<http://ebiblioteca.org/?/ver/68968>

8 Příloha – Text originálu